

БІЗНЕС І ПІДПРИЄМНИЦТВО

УДК 332.33:331.101.262

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ (НА ПРИКЛАДІ УЛАДОВО- ЛЮЛИНЕЦЬКОЇ ДСС ІБК І ЦБ НААН УКРАЇНИ)©

І.В. ГОНЧАРУК,
вчений секретар ННВК
“Всеукраїнський
науково-навчальний консорціум”,
кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький національний
аграрний університет,

Ю.Ю. БРАНІЦЬКИЙ,
директор Уладово-Люлинецької
дослідно-селекційної станції
ІБК і ЦБ НААН України
(с. Уладівське),

І.В. ТОМАШУК,
асистент кафедри аналізу та
статистики,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Досліджено ефективність формування і використання ресурсного потенціалу у сільськогосподарських підприємствах, його вплив на фінансові результати господарської діяльності та ефективність виробництва сільськогосподарської продукції.

Розглянуто методику визначення сумарної величини ресурсного потенціалу в розрізі етапів життєвого циклу підприємства. Проаналізовано особливості функціонування сучасних сільськогосподарських підприємств, де визначено, що важливою передумовою ефективного використання ресурсного потенціалу є їх збалансоване формування. Вказано на механізм врахування сукупності факторів, що впливають на ресурсний потенціал і, водночас, визначають його ефективність.

Розкрито систему показників оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України. Визначено, що розвиток ресурсного потенціалу ДСС є основним фактором впливу на досягнення високих показників економічної діяльності підприємства, що впливає на його безпеку, конкурентоспроможність та соціальний рівень життя працівників. Досліджено основні аспекти формування і використання ресурсного потенціалу ДСС та їх вплив на ефективність виробництва. Підсумовано вплив мотиваційних чинників на продуктивність праці в аграрному підприємстві. Дослідження показало, що ресурсний потенціал підприємства виступає основоположним чинником, що забезпечує можливості його стабільного розвитку.

© **І.В. ГОНЧАРУК, Ю.Ю. БРАНІЦЬКИЙ, І.В. ТОМАШУК, 2017**

Ключові слова: ресурсний потенціал, ефективність, сільськогосподарські підприємства, управління ресурсним потенціалом.

Рис. 5. Табл. 4. Літ. 13.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання сільськогосподарських підприємств вирішення проблеми обмеженості ресурсів потребує дослідження та регулярного аналізу ресурсного потенціалу підприємства. Ефективність та раціональність його використання визначає успіх розвитку підприємства в майбутньому та дозволяє не тільки утримати та закріпити позиції в конкурентному середовищі, а й забезпечити вихід на нові перспективні ринки. Ефективне використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств є запорукою та ключовим фактором розвитку економіки сільського господарства.

Перехід до ринкових відносин, створення нових форм господарювання, спад виробництва і деградація сільськогосподарських підприємств у зв'язку з неефективним реформуванням аграрної галузі потребують уваги економістів-аграрників до проблеми раціонального використання їх ресурсного потенціалу, без чого не можна забезпечити підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Функціонування сучасних сільськогосподарських підприємств характеризується нераціональністю використання їх ресурсних потенціалів, що охоплюють кількісну, якісну та структурну складову. Така ситуація зумовлена великими втратами ресурсів та недосконалим фінансовим становищем сільськогосподарської галузі.

Передумовою результативного процесу формування та використання ресурсного потенціалу є сукупність чинників, що впливають на його сутність та характеризують його ефективність. Такими чинниками є економічні, виробничі, фінансові, соціальні та екологічні складові, що виступають основними елементами системи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід підкреслити, що зазначеній проблематиці присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, досліджене широке коло питань, пов'язаних з впливом ресурсного потенціалу на фінансовий стан підприємств, його ефективність виробництва та конкурентоспроможність. Серед науковців, які приділили значну увагу дослідженням ефективності формування і використання ресурсного потенціалу у сільськогосподарських підприємствах, слід виділити таких, як Г. Калетнік [6], О. Вишневська [2], Т. Вяткіна [3], І. Гончарук [4], Л. Сатир [12], С. Дем'яненко [5], В. Машталер [7], Т. Мулик [9], Н. Піняга [10], В. Россоха [11], В. Трегобчук [13], В. Шебанін [14] та багато інших.

Незважаючи на цінність напрацювань зазначених вчених-економістів зауважимо, що ця тематика залишається недостатньо вивченою і потребує подальших наукових досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою наукової статті є дослідження та обґрунтування основних аспектів ефективного формування і використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств, аналіз його сучасного стану та вплив на результати господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний ресурсний потенціал сільськогосподарського підприємства є поєднанням земельних, трудових та матеріальних ресурсів, раціональне використання яких породжує здатність виробляти

певну сільськогосподарську продукцію окремого виду та певної якості. З метою раціонального використання ресурсного потенціалу та контролю цього процесу необхідно мати його вартісну оцінку. Однак важливою передумовою ефективного використання ресурсів підприємств є їх збалансоване формування. У цьому аспекті актуальним є визначення оцінки наявності виробничих засобів у господарствах регіону.

Вагому роль у формуванні ресурсного потенціалу Вінницької області відіграє Уладово-Люлинецька дослідно-селекційна станція. Вона входить до структури Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків, який разом із Вінницьким національним аграрним університетом є засновниками ННБК “Всеукраїнський науково-навчальний консорціум”. Уладово-Люлинецька ДСС ІБК і ЦБ НААН України є провідною установою, що створена з метою організаційно-господарського забезпечення науковим установам Академії умов для проведення фундаментальних та прикладних досліджень в галузі рослинництва, здійснення науково-дослідних робіт, проведення досліджень, випробувань і доопрацювання наукових розробок, їх апробації, проведення виробничої перевірки і впровадження їх у виробництво та іншої господарської діяльності. Здійснити оцінку аграрного підприємства можливо лише за умов здійснення аналітичного дослідження ряду показників.

Ефективність використання аграрного ресурсного потенціалу можна виразити обсягом виробництва валової продукції на одиницю аграрного ресурсного потенціалу. Одним із критеріїв оцінки є ресурсовіддача, яка залежить від низки чинників, головними з яких є: раціональне співвідношення елементів у структурі ресурсного потенціалу, система управління виробництвом, впровадження ресурсоощадних технологій, врахування природно-кліматичних умов [2]. Тому при формуванні ресурсного потенціалу агроформувань слід більше уваги приділяти не кількісному його нарощуванню, а якісному вдосконаленню та дотриманню раціональних пропорцій між окремими його складовими.

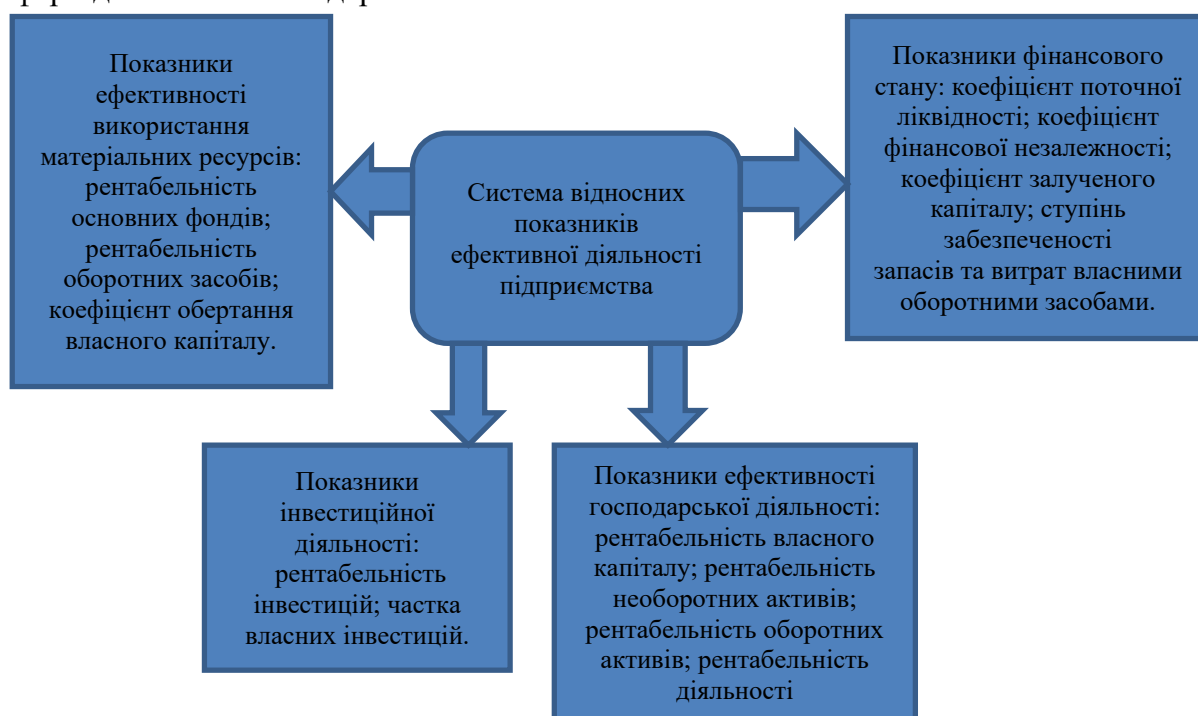
Сьогодні сільськогосподарські підприємства потребують змін, коли на місце розрізнених видів аграрної і промислової діяльності на село має прийти система інтегрального агропромислового виробництва продовольчих товарів, яка сприятиме багатопрофільному розвитку села, дозволить відкрити нові робочі місця, підвищити життєвий рівень сільського населення, активніше вирішувати соціальні проблеми.

Для піднесення життєвої активності на селі пропонується в умовах економічної кризи створювати на державних і кооперативних засадах машинно-технологічні станції та обслуговуючі кооперативи, запроваджувати лізингові форми взаємовідносин, які будуть вигідні, насамперед, для сільськогосподарського товаровиробника [6]. На жаль, реформаційні перетворення в сільському господарстві не дали очікуваної соціально-економічної віддачі, підприємства знаходяться у важкому становищі, руйнується ресурсний потенціал галузі. З метою забезпечення результативного процесу формування та використання ресурсного потенціалу при його організації необхідно враховувати сукупність факторів, що впливають на нього і, водночас, визначають його ефективність. Основними такими аспектами є: екологічний, соціальний, економічний, виробничий та фінансовий, що виступають як невід’ємні елементи системи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

У стратегії забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу аграрного сектора важливе місце належить вирішенню комплексу практичних аспектів, пов’язаних з матеріально-технічним оновленням сільськогосподарського виробництва [8;13].

Сьогодні для ефективного ведення господарської діяльності аграрним підприємствам необхідно запроваджувати кооперування, що передбачає обмін технікою та купівлю послуг з виконання сільськогосподарських робіт. Пропонуємо розглядати систему кооперування за принципами територіальної близькості та різноманітності техніки. Такий підхід допоможе вистояти сільськогосподарським виробникам в умовах економічної кризи.

Зауважимо, що кризова ситуація в економіці загалом та АПК зокрема спричиняє руйнування ресурсного потенціалу. Сьогодні аграрний сектор потребує здійснення певних організаційно-економічних змін у веденні господарської діяльності та процесах формування і використання ресурсів, які б сприяли економічному піднесенню підприємств та забезпеченню продовольчої безпеки держави, а також розвитку сільських територій. При цьому сукупність земельних, матеріально-технічних ресурсів та людського капіталу здійснює безпосередній вплив не лише на виробничий процес підприємств, але й на фінансову, соціальну та інші сфери діяльності господарства.

Рис.1. Оцінка ефективності ресурсного потенціалу

Сформовано на основі джерела[3]

Оскільки ресурсний потенціал є системою ресурсів з визначеною структурою, то ефективність його використання залежить від ефективності окремих його складових та їх збалансованості. Відставання одного елементу є стримуючим фактором для розвитку інших (рис.1). Та про ефективність ресурсного потенціалу можна говорити, маючи його оцінку [3].

Організація системи оцінки ресурсного потенціалу будується на основі підсистеми принципів з притаманними їм властивостями зв'язків, що створюють умови для реалізації стратегічних цілей підприємства. Така підсистема включає принципи (фундаментальні істини) економічності; динамічної рівноваги чинників

внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства; взаємозалежності між елементами ресурсного потенціалу підприємства; еластичності. Еластичність – швидкість зміни ресурсного потенціалу, що залежить від самого потенціалу і визначається кутом підйому або спаду кривої зміни ресурсів у зоні еластичності. Якщо кут маленький, то еластичність вважають незначною, і навпаки.

Відповідно до закону розвитку будь-яке підприємство прагне найбільшого сумарного ресурсного потенціалу на кожному з етапів життєвого циклу:

$$R_j = \sum_{i=1}^n (R_{ij}) \quad (1),$$

$$a_j = F_j(a_{j+1}, \dots, a_{j+n}) \quad (2),$$

$$\sum_{i=1}^n (a_j * R_j) \rightarrow R_{\max} \quad (3),$$

де R — ресурсний потенціал на етапі j життєвого циклу;

R_{ij} — елемент ресурсного потенціалу на етапі j життєвого циклу;

j — вплив коефіцієнта вагомості кожного попереднього етапу ресурсного потенціалу на наступний;

F — функція впливу;

$R_{\max}^j$ — заплановані результати від конкретних видів діяльності [3].

На думку Т. Вяткіної, розвиток ресурсного потенціалу пов'язаний з використанням певних властивостей ресурсів, а саме: комплексності, взаємодоповнюваності та взаємозамінності. Комплексне використання ресурсів пов'язане з використанням природних ресурсів та спрямовується на їх ощадливе використання. Взаємодоповнюваність реалізується за умови, що один ресурс не може функціонувати без використання в певному обсязі інших ресурсів, спричинених технологічними особливостями використання. Скажімо використання трудових ресурсів без залучення у виробництво основних та оборотних фондів неможливе, як і відокремлене споживання двох останніх. Взаємозамінність ресурсів виявляється під час виробництва заданого обсягу продукції при різному співвідношенні будь-яких видів ресурсів, коли один і той самий ресурс може використовуватися для задоволення різних функціональних потреб [3].

Також оцінити ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства можна за допомогою системи показників, таких, як фондозабезпеченість, фондоозбреність, фондовіддача, фондорентабельність, ресурсовіддача та ресурсоемність (табл.1). Вони, як правило, обчислюються як в цілому (загальні), так і за окремими його складовими (землеємність, зарплатоємність, енергоємність, матеріалоємність і амортизаційність) [4;7;9].

Чим вищий рівень ресурсовіддачі і нижча ресурсоемність, тим ефективніше використовується потенціал підприємства. Показник фондовіддачі у ДСС у 2016 році зріс на 1,19 грн в порівнянні з 2014 роком.

Підвищення фондовіддачі відбувається під впливом відновлювальних чинників – це підвищення вартості одиниці потужності, випередження зростання цін на обладнання над збільшенням його продуктивності. Отже, використання основних фондів у 2016 році є ефективнішим. Проаналізуємо показник фондомісткості в Уладово-Люлинецькій ДСС ІБК і ЦБ НААН України, що показує величину вартості основних фондів, що припадає на одиницю продукції, випущену підприємством у 2014-2016 рр. (рис.2).

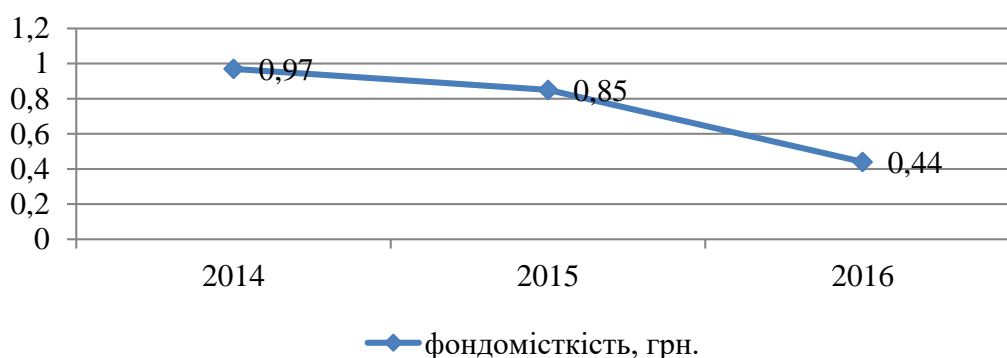
Таблиця 1

Динаміка основних показників забезпеченості основними виробничими фондами та ефективності їх використання в Уладово-Люлинецькій ДСС ІБК і ЦБ НААН України 2014-2016 рр.

Показники	Роки			2016 р. (+/-) до 2014 р.
	2014	2015	2016	
Оснащеність основними фондами сільськогосподарського призначення, тис. грн	20175	19965	20375	200
Вартість довгострокових біологічних активів, тис. грн	1617	1615	1483	-134
Фондозабезпеченість, тис. грн на 100 га с.-г. угідь	442,2	437,6	446,6	4,4
Фондоозброєність, тис. грн	219,3	201,7	188,7	-30,6
Фондовіддача, грн	1,04	1,79	2,23	1,19
Фондорентабельність	0,03	0,13	0,14	0,11

Джерело: Розраховано за даними форми № 2 “Звіт про фінансові результати”, № 11-ОЗ, № 50-с.-г. “Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств”

Отже, згідно з рис. 2 в Уладово-Люлинецькій ДСС ІБК і ЦБ НААН України у 2016 році показник фондомісткості скоротився на 45%, що характеризує підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу основних фондів ДСС.

Рис. 2. Динаміка показника фондомісткості в Уладово-Люлинецькій ДСС ІБК і ЦБ НААН України у 2014-2016 рр., грн

Загалом, ефективне і конкурентоспроможне функціонування кожного окремого сільськогосподарського підприємства є практично неможливим без якісного і економічно обґрунтованого розвитку його ресурсного потенціалу. Господарське застосування ресурсного потенціалу підприємства відображають основні показники його виробничої діяльності. У таблиці 2 проаналізовано основні показники ДСС за 2014-2016 роки, де видно, що валовий прибуток у 2016 році збільшився на 7074,0 тис. грн у порівнянні з 2014 роком. Така тенденція є наслідком зменшення собівартості виробленої продукції ДСС у 2016 році.

Винятково важливою особливістю формування та використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств є те, що визначальне місце у ньому посідає земля, як основа матеріального виробництва на селі [8].

Земля є одним із пріоритетних факторів ефективної діяльності підприємства.

Таблиця 2

**Динаміка основних показників економічної ефективності виробництва в
Уладово-Люлинецькій ДСС ІБК і ЦБ НААН України за 2014-2016 рр.**

Показники	Роки			2016 р. (+/-) до 2014 р.
	2014	2015	2016	
Вартість валової продукції у постійних цінах 2010 р. тис. грн	16854	15518	20995	4141
- на 1 га сільськогосподарських угідь	3,69	3,40	4,60	0,91
- на 1 середньорічного працівника	183,2	156,7	194,4	11,2
- на 1 грн. виробничих витрат	0,69	0,40	0,40	-0,29
Валовий прибуток (+) /збиток (-), тис. грн	2876	4498	9950	7074
- на 1 га сільськогосподарських угідь	0,63	0,99	2,18	1,55
- на 1 середньорічного працівника	31,3	45,4	92,1	60,8
Рівень рентабельності, %	11,7	11,5	18,8	7,1

*Джерело: Розраховано за даними форми № 2 “Звіт про фінансові результати”,
№ 50-с.-г. “Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств”*

В умовах дефіциту ресурсів у більшості сільгосппідприємств найбільш раціональним є біологічний напрям ведення землеробства, який передбачає застосування мінімального обробітку ґрунту і контурно-меліоративну організацію території [14]. Земля, будучи основним засобом сільськогосподарського виробництва, потребує необхідності інтенсифікації її використання, підвищення родючості з метою отримання більшої кількості продукції з одиниці земельної площі. Тому економічна родючість землі повинна стати предметом оцінки. Ефективність використання земельних ресурсів в Уладово-Люлинецькій ДСС ІБК і ЦБ НААН України можна проаналізувати за показниками продуктивності рослинництва та тваринництва (табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка рівня ефективності виробництва продукції рослинництва та
тваринництва в Уладово-Люлинецькій ДСС ІБК і ЦБ НААН України
за 2014-2016 рр., в натуральних показниках**

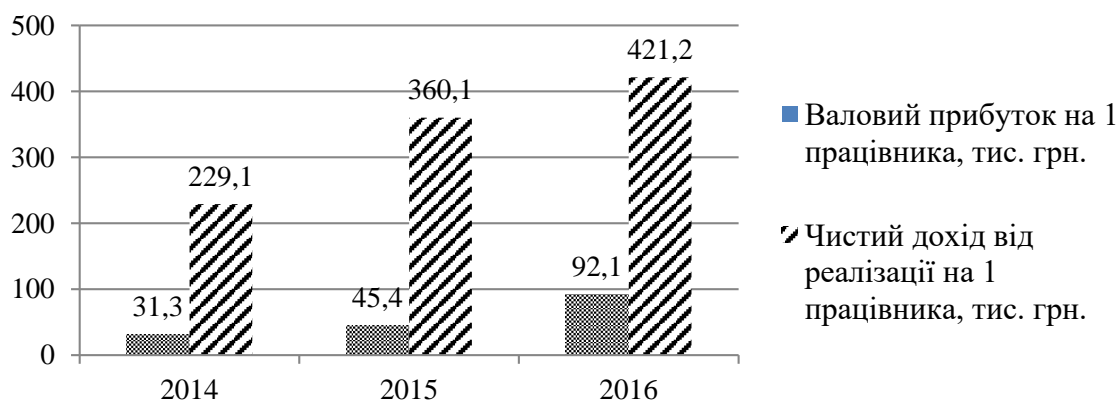
Показники	Роки			2016 р. (+/-) до 2014 р.
	2014	2015	2016	
Урожайність, ц/га:				
Пшениця озима	34,9	42,7	43,9	9,0
Гречка	27,4	14,3	16,4	-11,0
Кукурудза на зерно	73,8	35,0	53,1	-20,7
Ячмінь озимий	-	-	46,4	46,4
Ячмінь ярий	28,2	32,1	44,1	15,9
Горох	25,4	32,5	39,4	14,0
Соя	12,4	10,1	17,9	5,5
Ріпак озимий	29,0	20,1	-	-29,0
Цукрові буряки	315,4	327,2	487,0	171,6
Середньодобовий приріст, г				
Вирощування молодняку великої рогатої худоби	459	462	931	472
Вирощування свиней	294	342	939	645

Джерело: Розраховано за даними форми № 50-с.-г. (річна) “Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств”

Отже, як видно з таблиці 3, за період з 2014 по 2016 роки підприємство значно покращило показники тваринницької галузі, де середньодобовий приріст молодняка ВРХ у 2016 році збільшився на 472 г у порівнянні з 2014 роком та середньодобовий приріст свиней у 2016 році збільшився на 645 г у порівнянні з 2014 роком. Показники галузі рослинництва характеризуються різносторонністю. Так урожайність цукрових буряків у 2016 році збільшилась на 171,6 ц з га у порівнянні з 2014 роком, тоді як урожайність кукурудзи на зерно у 2016 році на 20,7 ц з га зменшилась у порівнянні з 2014 роком. Така ситуація зумовлена впливом погодних умов у період збирання врожаю 2016 року.

У сучасних умовах, коли значна частина господарств знаходиться у кризовому фінансовому стані, їх важливим завданням є одержання максимальних прибутків при мінімальних витратах ресурсів. Однак, на жаль, нині підприємства все більше втрачають можливості здійснення навіть простого відтворення свого ресурсного потенціалу.

Гострий дефіцит виробничих ресурсів та їх структурна розбалансованість призводять до зниження темпів економічного розвитку аграрного сектора економіки, потенційні можливості якого використовуються не повною мірою, що гальмує вирішення існуючих нині економічних, соціальних та екологічних проблем [1]. Та в умовах економічної кризи в ДСС показники економічної ефективності виробництва, зокрема ефективності праці, мають в цілому позитивний характер (рис.3). Так чистий дохід від реалізації в розрахунку на 1 працівника у 2016 році склав 421,2 тис. грн, який на 192,1 тис. грн. збільшився у порівнянні з 2014 роком.

Рис.3. Показники ефективності праці в Уладово-Люлинецькій ДСС ІБК і ЦБ НААН України у 2014-2016 рр.

Важливим завданням кожного підприємства (незалежно від форми господарювання), адміністративного району, області є одержання належних сум прибутків і уникнення збитків. Аналіз фінансових показників Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України за період 2014-2016 рр. показує, що підприємство у 2016 році отримало 2778,0 тис. грн чистого прибутку, що на 2261,0 тис. грн більше у порівнянні з 2014 роком (табл.4). Загалом динаміка фінансових показників ДСС носить висхідний характер, де чистий прибуток у 2016 році становить 2778,0 тис. грн, який збільшився більш, ніж у 5 разів у порівнянні з 2014 роком.

Звичайно, для підприємств аграрного сектора особливо важливо нарощувати обсяг виробництва продукції при одночасному зниженні виробничих витрат.

Таблиця 4

Динаміка фінансових показників господарської діяльності Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України за 2014-2016 рр., тис. грн

Показники	Роки			2016 р. +/- до 2014 р.
	2014	2015	2016	
Валовий прибуток	2876	4498	9950	7074
Операційний прибуток	539	2882	4560	4021
Чистий прибуток	517	2626	2778	2261

Джерело: Розраховано за даними форми № 2 “Звіт про фінансові результати” Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України

Домогтися цього можливо лише за умови раціонального використання накопиченого виробничого потенціалу і його нарощування. Та досягнення кращих результатів у будь-якому виробництві не можливе без ефективного та раціонального використання трудових ресурсів.

Важливою складовою ресурсного потенціалу підприємств є трудові ресурси, які виконують різноманітні операції з виробництва та реалізації продукції (рис.4). Роль цієї складової ресурсного потенціалу останніми роками різко посилилася, що зумовлено масовим відтоком кваліфікованих кадрів із села, а також старінням сільського населення [12]. Від кількісних та якісних характеристик трудового потенціалу значною мірою залежить виробнича спроможність господарських структур, що забезпечують ефективне функціонування підприємства (галузі, регіону) в цілому.

Рис. 4. Показники використання трудового потенціалу
Сформовано на основі джерела[13]

Недопустимою в Україні є ситуація, коли висококваліфікований спеціаліст має низький заробіток [14]. Держава повинна контролювати це питання. Ми пропонуємо запровадити на підприємствах конкретну та чітку системи мотивації праці (рис. 5).

Стимулювання працівників аграрних підприємств буде мати колосальний вплив на потенціал підприємства, що є передумовою прискорення науково-технічного прогресу, а також соціально-економічного розвитку країни, адже ресурсний потенціал підприємства виступає основоположним чинником, що забезпечує можливості стабільного розвитку економіки в цілому.

Крім того, суттєвий вплив на рівень ресурсного потенціалу аграрних підприємств мають впровадження інноваційних технологій.

Розвиток будь-якого підприємства чи галузі в сучасних умовах не можливий без використання інновацій та техніко-технологічних рішень, адже рівень їх впровадження визначає загальний рівень конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Тому всеохоплююче впровадження інновацій сприяє підвищенню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат та зниженню собівартості агропродовольчої продукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва, що впливає на залучення інвестицій [5].

Інвестування в людський капітал є запорукою інноваційного розвитку аграрних підприємств. Важливу роль у підвищенні продуктивності праці відіграє стимулювання трудових ресурсів. Україна має значний трудовий потенціал. Сьогодні заохочення праці є суттєвим важелем в ефективності виробництва. Та існує ряд питань, де вплив держави повинен відігравати ключову роль.

Рис. 5. Перелік форм стимулювання працівників, які доцільно запровадити в аграрних підприємствах України
Сформовано на основі джерела:[6]

Крім того, Україна займає провідне місце у світі за своїм природно-ресурсним та аграрним потенціалом. Однак цей потенціал використовується не достатньо ефективно, а агропромисловий комплекс нашої держави за рівнем розвитку відстає від високо розвинутих країн світу. До основних проблем такого стану справ у вітчизняному аграрному секторі можна віднести такі:

- низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції, за рахунок штучно створених бар'єрів з невідповідності міжнародним стандартам якості й безпеки;
- недостатня інвестиційна привабливість аграрного сектору;
- низька економічна ефективність сільськогосподарського виробництва у порівнянні з іншими країнами, застосування застарілих технологій;
- переважання в структурі експорту продукції з низьким рівнем переробки і доданої вартості;
- швидке виснаження ґрунтів, зниження їх родючості, ерозійні процеси, зниження урожайності [11].

Вирішення цих питань великою мірою залежить від втручання держави в аграрний ринок. У даному випадку держава повинна спрацювати як “берегиня та заступниця” сільськогосподарської галузі.

Висновки. Отже, практика господарювання підтверджує залежність економічного зростання аграрного підприємства від стану ресурсного потенціалу.

Встановлено, що одним із основних аспектів ефективного формування і використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств є їх взаємодоповнюваність, взаємозамінність. При цьому, слід дотримуватись раціонального співвідношення усіх видів ресурсів.

Тому пріоритетними напрямками стратегії будь-якого сільськогосподарського підприємства має бути визначення ресурсних можливостей та ефективне їх використання. Основою такого способу господарювання може стати ефективне і раціональне впровадження новітніх технологій та сучасної техніки у виробництво. Разом з тим, високоефективним можна вважати те сільськогосподарське виробництво, що досягає цього за допомогою зниження витрат, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції. Крім того, трудові ресурси є пріоритетними у складі ресурсного потенціалу, що потребують застосування системи мотивації праці.

Список використаних джерел

1. Агробізнес України – 2014 [Електронний ресурс] // Інфографічний довідник: [сайт]. – Режим доступу: <http://agrex.gov.ua>.
2. Вишнеvsька О. М. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: соціально-економічні та екологічні аспекти : [монографія]. – Миколаїв, 2011. – 487 с.
3. Вяткіна Т. Розроблення організаційно-економічного механізму оцінки ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства / Т. Вяткіна // Економіка та держава. – 2013. – №12. – С.40-42.
4. Гончарук І. Аспекти сутності й оцінки ефективності аграрної підприємницької діяльності / І. Гончарук // Агроінком. – 2013. – №7-9. – С. 100-103.
5. Дем'яненко С.І. Інноваційне зростання – основа стабільності агропромислового комплексу / С.І. Дем'яненко // Наука та інновації. Сільськогосподарські і аграрні технології. – 2005. – Т. 1. – Вип. 1. – С. 87-98.

6. Калетнік Г.М. Складові розвитку сільських територій та моделі аграрного підприємництва і кооперації/ Г.М. Калетнік, І.В. Гончарук// Розвиток малого і середнього підприємництва та кооперації на селі. Проблеми та перспективи: зб. матеріалів наук. конф. І навч.-практ. Семінару. – Вінниця, 2015. – С. 5 -17.

7. Машталер В.О. Ресурсний потенціал підприємства та напрямки підвищення ефективності його використання: магіст. робота: спец. 8.03050401 “Економіка підприємства” / Вікторія Олегівна Машталер; Тернопіл. нац. екон. ун-т. –Тернопіль, 2017. – С.25-79.

8. Механізм державної підтримки у сфері сільського господарства необхідно вдосконалювати / [Електронний ресурс] / Офіційний агропромисловий сайт сільського господарства України – Режим доступу: [http:// agroprom-ua.com](http://agroprom-ua.com).

9. Мулик Т. О. Методичні аспекти аналізу фінансового стану [Електронний ресурс]/ Т.О. Мулик, В.М. Скрипник// Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Режим доступу : <http://intkonf.org>.

10. Піняга Н. Ефективність формування і використання ресурсного потенціалу у сільськогосподарських підприємствах Львівщини/ Н. Піняга // Науковий вісник Херсонського державного університету. –2014. – №6. – С. 75-77.

11. Россоха В. В. Формування і розвиток виробничого потенціалу аграрних підприємств: монографія / В. В. Россоха. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 444 с.

12. Сатир Л. Теоретичні підходи до трактування поняття “Виробничий потенціал” сільськогосподарського підприємства / Л. Сатир // Збірник наукових праць ВНАУ Серія: Економічні науки. – 2012. – №3 (69) Том 2. – С. 191-202.

13. Трегобчук В. М. Відтворення та ефективність використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / Відп. редактор акад. УААН В. М. Трегобчук. – К. : Ін-т економіки НАН України, 2003. – 259 с.

14. Шебанін В. С. Зміцнення та ефективне використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія. – / В. С. Шебанін, І. І. Червен, О. В. Шебаніна, М. І. Кареба; За ред. чл.-кор. НААН України, проф. В. С. Шебаніна та д.е.н., проф. І. І. Червена – Миколаїв, МДАУ, 2010. – 205 с.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Ahrobiznes Ukrainy – 2014 [Elektronnyi resurs] // Infohrafichniy dovidnyk: [sait]. – Rezhym dostupu: <http://agrex.gov.ua>.

2. Vyshnevskaya O.M. Resursnyi potentsial ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy: sotsialno-ekonomichni ta ekolohichni aspekty: [monohrafiia]. – Mykolaiv, 2011. – 487 s.

3. Viatkina T. Rozroblennia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu otsinky resursnoho potentsialu silskohospodarskoho pidpriemstva/ T.Viatkina// Ekonomika ta derzhava. – 2013. – №12. – S.40-42.

4. Goncharuk I. Aspekty sutnosti y otsinki effektivnosti agrarnoyi pidpriemnitskoyi diyalnosti /I. Goncharuk// Agroinkom. – 2013. – №7-9. – S. 100-103.

5. Demianenko S.I. Innovatsiine zrostannia – osnova stabilnosti ahropromyslovoho kompleksu / S.I. Demianenko // Nauka ta innovatsii. Silskohospodarski i ahrarni tekhnolohii. – 2005. – Т. 1. – Vyp. 1. – S. 87-98.

6. Kaletnik H.M. Skladovi rozvytku silskykh terytorii ta modeli ahrarnoho pidpriemnytstva i kooperatsii/ H.M. Kaletnik, I.V. Honcharuk// Rozvytok maloho i serednoho pidpriemnytstva ta kooperatsii na seli. Problemy ta perspektyvy:: zb.materialiv nauk. konf. I navch.-prakt. Seminaru. – Vinnytsia, 2015. – S. 5-17.

7. Mashtalier V.O. Resursnyi potentsial pidpriemstva ta napriamky pidvyshchennia efektyvnosti yoho vykorystannia: mahist. robota: spets. 8.03050401 “Ekonomika pidpriemstva”/Viktoriia Olehivna Mashtalier; Ternopil. nats. ekon. un-t. –Ternopil, 2017. – S.25-79.
8. Mekhanizm derzhavnoi pidtrymky u sferi silskoho hospodarstva neobkhdno vdoskonaliuvaty / [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi ahropromyslovyyi sait silskoho hospodarstva Ukrainy – Rezhym dostupu:[http:// agroprom-ua.com](http://agroprom-ua.com).
9. Mulyk T.O. Metodychni aspekty analizu finansovoho stanu [Elektronnyi resurs]/ T.O.Mulyk, V.M. Skrypnyk// Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. – Rezhym dostupu : <http://intkonf.org>.
10. Piniha N. Efektyvnist formuvannia i vykorystannia resursnoho potentsialu u silskohospodarskykh pidpriemstvakh Lvivshchyny/ N.Piniha //Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. –2014. – №6. – S.75-77.
11. Rossokha V.V. Formuvannia i rozvytok vyrobnychoho potentsialu ahrarnykh pidpriemstv: monohrafiia / V.V. Rossokha. – K.: NNTs IAE, 2009. – 444s.
12. Satyr L. Teoretychni pidkhody do traktuvannia poniattia “Vyrobnychy potentsial” silskohospodarskoho pidpriemstva/L.Satyr// Zbirnyk naukovykh prats VNAU Serii: Ekonomichni nauky. – 2012. – №3 (69) Tom 2. – S.191-202.
13. Trehobchuk V.M. Vidtvorennia ta efektyvnist vykorystannia resursnoho potentsialu APK (teoretychni ta praktychni aspekty) / Vidp. redaktor akad. UAAN V.M. Trehobchuk. – K.: In-t ekonomiky NAN Ukrainy, 2003. – 259s.
14. Shebanin V.S. Zmitsnennia ta efektyvne vykorystannia resursnoho potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv: monohrafiia. – / V.S. Shebanin, I.I. Cherven, O.V. Shebanina, M.I. Kareba; Za red. chl.-kor. NAAN Ukrainy, prof. V.S. Shebanina ta d.e.n., prof. I.I. Chervena – Mykolaiv, MDAU, 2010. – 205 s.

ANNOTATION

MAIN ASPECTS OF EFFECTIVE FORMATION AND USE OF RESOURCE POTENTIAL AT AGRICULTURAL ENTERPRISES (ON THE EXAMPLE OF ULADOVO-LIULYNTSI RESEARCH AND SELECTION STATION OF NAAS OF UKRAINE)

HONCHARUK Inna,
*Academic Secretary of the
“Ukrainian Scientific-Educational Consortium”,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Vinnytsia National Agrarian University,*

BRANITSKIY Yuriy,
*Director of Uladovo-Liulyntsi Research
and Selection Station of National Academy
of Agricultural Sciences of Ukraine
(Uladovske Village),*

TOMASHUK Inna,
*Lecturer of the Department of Analysis and Statistics,
Vinnytsya National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The efficiency of formation and use of resource potential of agricultural enterprises, its influence on financial results of economic activity and efficiency of production of agricultural products is investigated. The method of determination of its total value in terms of stages of the life cycle of the enterprise is considered.

Peculiarities of functioning of modern agricultural enterprises are analyzed. It is determined that their balanced formation is an important prerequisite for the effective use of the enterprise' resources. It is indicated on the mechanism of taking into account the totality of factors that influence the resource potential and at the same time determine its efficiency. The system of indicators for assessing the efficiency of utilization of the resource potential of Uladovo-Liulyntsi Research and Selection Station of NAAS of Ukraine is described.

It has been determined that the development of resource potential of agrarian enterprises is the main factor influencing the maintenance of key interests of the country, its security, support of the cultural and social standards of life of the nation. The main aspects of formation and use of the resource potential of the research and selection station and their influence on the production efficiency are considered.

The impact of the agrarian sector on the formation of almost half of the country's GDP and the provision of one quarter of all jobs in the economy is summarized. It is concluded that the resource potential of the company serves as the main factor ensuring the possibility of its stable development.

Keywords: resource potential, efficiency, agricultural enterprises, resource potential management.

Fig. 5. Tabl. 4. Lit. 13.

АННОТАЦИЯ

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ЭФФЕКТИВНОГО ФОРМИРОВАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ (НА ПРИМЕРЕ УЛАДОВО-ЛЮЛИНЕЦКОЙ ОСС ИБК И СС НААН УКРАИНЫ)

ГОНЧАРУК Инна Викторовна,
*учёный секретарь УНПК “Всеукраинский
научно-учебный консорциум”,
кандидат экономических наук, доцент,
Винницкий национальный аграрный университет,*

БРАНИЦКИЙ Юрий Юриевич,
*директор Уладово-Люлинецкой опытно-селекционной
станции ИБК и ЦБ НААН Украины
(с. Уладивское),*

ТОМАШУК Инна Викторовна,
*ассистент кафедры анализа и статистики,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)*

Исследована эффективность формирования и использования ресурсного потенциала в сельскохозяйственных предприятиях, его влияние на финансовые результаты хозяйственной деятельности и эффективность производства сельскохозяйственной продукции. Рассмотрена методика определения его суммарной величины в разрезе этапов жизненного цикла предприятия.

Проанализированы особенности функционирования современных сельскохозяйственных предприятий. Определено, что важной предпосылкой эффективного использования ресурсов предприятий является их сбалансированное формирование. Указано на механизм учёта совокупности факторов, которые

влияют на ресурсный потенциал и в то же время определяют его эффективность. Раскрыта система показателей оценки эффективности использования ресурсного потенциала Уладово-Люлинецкой ДСС ИБК и ЦБ НААН Украины.

Определено, что развитие ресурсного потенциала ДСС является основным фактором влияния на достижение высоких показателей экономической деятельности предприятия, влияет на его безопасность, конкурентоспособность и социальный уровень жизни работников. Под итожено влияние мотивационных факторов на производительность труда в аграрном предприятии. Исследованы основные аспекты формирования и использования ресурсного потенциала ДСС и их влияние на эффективность производства.

Исследование показало, что ресурсный потенциал предприятия выступает основополагающим фактором, который обеспечивает возможности его стабильного развития.

Ключевые слова: ресурсный потенциал, эффективность, сельскохозяйственные предприятия, управление ресурсным потенциалом.

Рис. 5. Табл. 4. Лит.13.

Інформація про авторів

ГОНЧАРУК Інна Вікторівна – вчений секретар ННБК “Всеукраїнський науково-навчальний консорціум”, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: dnistervnau2017@gmail.com).

БРАНИЦЬКИЙ Юрій Юрійович – директор Уладово-Люлинецької дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України (22422, с. Уладівське, Калинівський район, вул. Семполовського, 15, e-mail: selekstanciya@gmail.com).

ТОМАШУК Інна Вікторівна – асистент кафедри аналізу та статистики, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: tomashuk.inna@ukr.net).

HONCHARUK Inna – Academic Secretary of the “All-Ukrainian Scientific and Educational Consortium”, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics, Vinnytsya National Agrarian University (21008, Vinnytsya, 3, Soniachna Str., e-mail: dnistervnau2017@gmail.com).

BRANICKIY Yuriy – Director of Uladovo-Liulyntsi Research and Selection Station of NAAS of Ukraine (22422, village Uladivske, Kalynivka district, 15, Sempolovskiy Str., e-mail: selekstanciya@gmail.com).

TOMASHUK Inna – Lecturer of the Department of Analysis and Statistics, Vinnytsya National Agrarian University (21008, Vinnytsya, 3, Soniachna Str., e-mail: tomashuk.inna@ukr.net).

ГОНЧАРУК Інна Вікторівна – ученый секретарь УНПК «Всеукраинский научно-учебный консорциум», кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: dnistervnau2017@gmail.com).

БРАНИЦКИЙ Юрий Юрьевич – директор Уладово-Люлинецкой опытно-селекционной станции ИБК и ЦБ НААН Украины (22422, с. Уладивское, Калиновский район, ул. Семполовского, 15, e-mail: selekstanciya@gmail.com).

ТОМАШУК Інна Вікторівна – ассистент кафедры анализа и статистики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: tomashuk.inna@ukr.net).

